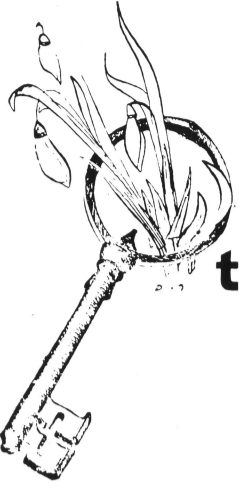

ALFHEMS KUNGS GÅRD

tronar på minnen från *wasatid*

Reportage: **DICK**
Teckningar: **DICK**

BONINGSHUS från början på 1700-talet, kallare från Gustav Wasas tid och park med anor från medeltiden — det är inte vilken husägare som helst som kan skryta med en sådan kombination på sin tomt. Ett stycke ovanför stora landsvägen vid Alvhem i Skepplanda kommun finns emellertid ett stycke Sverige som uppfyller de ovan ställda kvalifikationerna, och det stycket går i dagligt tal under

gluggar i murverket vittnar om att byggnaden haft försvarsändamål, och ett annat vittnesbörd om den saken är läsanordningen in till det inre stora valvet — denna är nämligen så utförd att man kan barrikerad porten under de vitkalkade valven men på den tiden äldvalen var gränsländ föredrog nog Kungsgårdens innehavare en säker källarbastion framför en aldrig så välupp-

Hackspettar har ett Eldorado i parken, och särskilt gott är det om gröngölingar.

värmd och fuktfri bostadspaviljong. Läger man till källarintoriören under Kungsgården bilden av den för längesedan raserade sockenkyrkan, nu halvt begravd under jorden på Kungsgårdens utmarker, får man egentligen en ganska god föreställning om hur dessa trakter såg ut i forna tider.

NATURLIGTVIS har det fundrats en hel del över Kungsgårdens förhistoria, men inga verkligt grundliga undersökningar har gjorts och man får hjälpa sig fram med gissningar. Man kan sålunda förmoda att området varit befolkat redan under järnåldern, kanske ännu tidigare. Om gårdens utseende under medeltid och 1500-tal vet man inte mycket, men med ledning av teglet i källarmurarna och dessa murars enorma tjocklek har man kunnat konstatera, att hela denna anläggning troligen utgör botten- vningen till ett försvarstorn vars övre del nu är raserad. Källaren är av byggmästare Tell i Kungälv daterad till början av 1500-talet, och enligt samme expert är det troligt att man kan återfinna materialet till försvarstornets övervåningar i de bastanta stenmurar som nu finns kring Kungsgården. Ett lager aska och benrester i marken under Kungsgården och kring källaren vittnar också om att här bott mycket folk.

ANGÄNDE kyrkoruinens ålder är heller ingenting exakt fastslaget. Troligen härrör den från den tid då Kungsgårdens mark var detsamma som Cappelns socken, och att den kan ha ett samband med den på 1100-talet grundlagda staden Lödöse är väl heller inte för djärvt gissat. Kyrkoruinen liksom resterna av Kungsgårdens stenhus är bägge i hög grad värda en närmare undersökning.

150-ÅRIGT MOTIV SETT GENOM GARAGEDÖRR...

Skymt genom garagedörren av ett 150-årigt motiv. I bakgrunden syns det gamla magasinet.

namnet Alfhems Kungsgård. Nuvarande ägare är löjtnant C. Bertil Frössling, och han förvaltar odlartraditioner som sträcker sig tillbaka till urminnes tider.

REDAN på ganska långt håll får man ett gott begrepp om att här trampar man inte nyodlingar under fötterna. Uppfartsvägen är kantad av knotiga pilträ, och alldeles i närheten av grinden

Området är rikt på alléer. Den här kantar en gammal kulturväg.

bildar två jättelika lindar, de största i Sverige, och en lika väldig bok en entréport som inte skäms för sig. Skuggan från lindarna faller över en röd stor tvåvåningslänga i 1700-tals herrgårdsstil, det är Kungsgården det, och den flankeras i sin tur av en magasinbyggnad av det gamla goda slaget, ett högt timmerhus med bastanta väggar och små pittoreska fönstergluggar. I helhetsbilden kring den fyrkantiga gårdsplanen är egentligen ingenting väsentligt förändrat under de senaste 150 åren, alla exteriörer, alla parkträd är pietetsfullt bevarade, t. o. m. vad färgschemat beträffar. Gårdens moderna ekonomibyggnader ligger inte heller så, att de gör intrång i 1700-talsmiljön, de är avskärmade effektivt och effektivt med kraftiga ekar.

ALLRA STARKAST möter man emellertid gårdens traditioner i källarvåningen till Kungsgården. Genom en anspråkslös lucka i marken intill husets entré kommer man ner i två kraftigt tilltagna valv, nu prosaiskt nog användas som skafferier och äppelråd, men en gång i tiden troligen en krutdoftande försvarsanläggning.

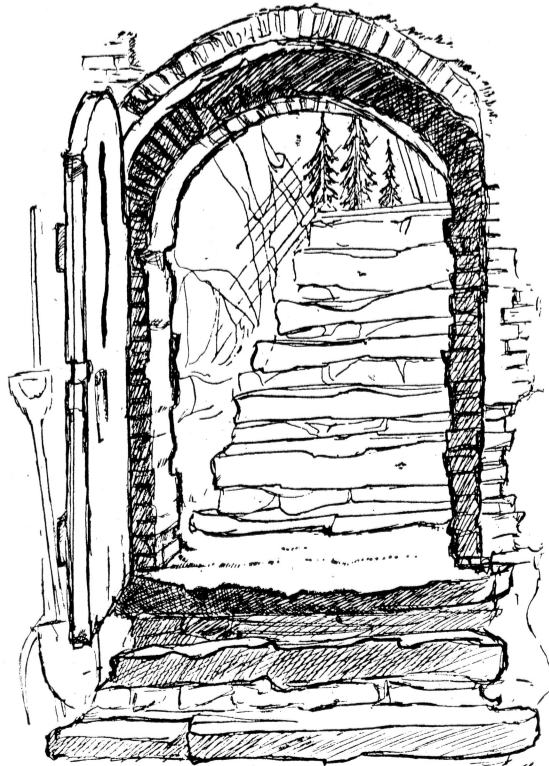
Källarens väggar är mycket tjocka — upp till två meter breda — och även mellanväggarna är kraftigt tilltagna. Små skott-

ALFHEMS KUNGS GÅRD av i dag är ett i högsta grad rationellt drivet jordbruk. Herren till Kungsgården löjtnant Bertil Frössling har genom att förena praktisk erfarenhet med gedigen teoretisk utbildning här lyckats skapa en mönstergård. Hans motto lyder ungefär så här: "Det gamla som är bra behåller jag, det nya som är bra välkomnar jag. Tre jordbruksintresserade söner kanske inte minst bidragit till att gården i dag är up to date. För att inte tala om den läcka blekingiskan fru Gerda Frössling, som vunnit pris för sin duglighet som lantushållarinna.

Allt som allt rör sig ägarna om 250 tunnland, varav ung. hälften är öppen jord. 40 kor och 15 ungdjur står i ladugården men stallpiltorna är tomma. Två traktorer har trätt i hästarnas ställe. Gården har en ultramodern maskinuppställning och i sommar tillkommer en fyra fots skördetröska.

Alfhems Kungsgård hyser de största lindarna i hela Sverige. De är mer än 400 år gamla och här är en av dem avkonterfejvad med vederbörligt återgivande av alla ålders rynkor och ärr.

Nervägen till 1500-talskällaren ser ut så här. Väggen är mer än två meter tjock på sina ställen och har nog burit upp ett kraftigt befästningstorn.

DEN NUVARANDE mangårdsbyggnaden på Alfhems Kungsgård är inte den första träbyggnaden på platsen, men säkerligen den första som lagts tvärs över den ovan nämnda 1500-talskällaren. Huset byggdes 1733 och bevarar än i dag många smådrag från sin "ungdom". Visserligen är interiören åtskilligt moderniserad men ett par av de ursprungliga kakelugnarna finns kvar, liksom finns på vinden målade dörrar som ser ut att vara ganska ålderstigna. Fragment av målningar finns också på väggarna väl bevarade under den moderna väggbeklädnaden. Den nuvarande ägaren har haft Kungsgården sedan 1929 och under hans tid har ingenting av kulturellt värde förstörts på gården. Betecknande är att det nu 130-åriga magasinet bevarats trots att dess läge intill berget inte är det bästa.

— ÄLDST är emellertid varken källare eller mangårdsbyggnad, säger ägaren, löjtnant Frössling, som ägnat en del tid åt att forska i gårdens historia. Äldst är de två lindarna vid gårdsplanen, de har sina modiga fyra eller fem sekel på nacken. För många år sedan kom en ortsbo hit och berättade att när han var ung var lindarna lika väldiga som nu och de järnband som finns kring stammarna och som nu vuxit in så långt att de knappast syns, var lika litet synliga då. Om den mannen hade levat nu skulle han ha varit 105 år — det säger ju en del om lindarnas ålder. De är f.ö. inte de enda gamla träden i parken, vi har också många granna ekar.

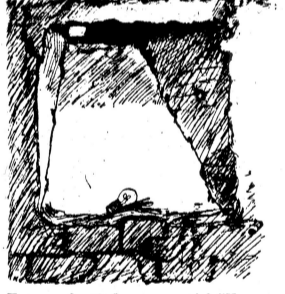

ALFHEMS KUNGS GÅRD 51

Tätt under berget och skogen ligger Alfhems Kungsgård — på urgammal kulturmark. Under den nuvarande mer än 200-åriga mangårdsbyggnaden finns välbevarade källare- och befästningsvalv från tidigt 1500-tal. Murarna i förgrunden är rester av ett tidigare befästningstorn.

Näktergal och liljekonvalje

ALFHEMS Kungsgård ligger i Skepplanda kommun i en trakt så typiskt västsvensk som gärna tänkas kan. Under det brant stupande berget som förresten har sin egen mystiska "Kungsgrotta" frodas en svensk eklund av praktiska mått, och i de många buskagen kring åker och äng har fåglarna ett Eldorado. Gång på gång har man hört näktergalen vid Kungsgården — det är ganska unikt på våra breddgrader. Vackrast ändå är emellertid blomsterfloran, och Kungsgården är berömd för sina stora bestånd av liljekonvalje. En botanikprofessor som genomförd alvhemstrakten på jakt efter rariteter hade hunnit inventera allt.

En av skottgluggarna i källaren. Teglet är av holländsk typ.

GARDEN ÄGDES på sin tid av göteborgaren Niklas Sahlgren och kom därpå i släkten Silverskiöldes ägo. År 1929 såldes den till löjtnant Frössling och är nu vad jordbruket beträffar fullt modern och rationellt skött. Att man ändå kunnat bevara atmosfären från gångna tider — det vittnar gott om pietet och ansvarskänsla.

Alfhems kyrkoruin bör undersökas

I EN HAGE nära Alfhems Kungsgård ligger en av grästorp väl täckt ruin som enligt traditionen skall utgöra rester av en kyrka. Någon ordentlig undersökning har aldrig gjorts men man förmodar att det rör sig om en kyrka som på 1100-talet byggdes av herren till Alfhems Kungsgård och som senare övergavs. Enligt sakkunskapen, representerad av amanuens Harald Widéen, är Västergötland det på ödekyrkor rikaste landskapet i hela Sverige, och han håller det inte alls för otroligt att en gård av Kungsgårdens storlek kan ha hållit sig med egen kyrka. Platsen bör undersökas, anser han, den kan ge fynd av intress.

bengt anderberg: toparbrev

HÖSTAS uthärdade vi en svår belägring av alla nejdens talgoxar. De kom drivande i stora busgänger, slog sig ned kring ett nyinsatt fönster och började åta kitt. Knackade vi på rutan åt dem fick vi bara en fräck blick till svar. Att vi lade ut isterflott och späck åt dem tycktes de betrakta som ett enfaldigt skämt. För all del, de åt nog upp både flott och späck, men inte övergav de fönstret för det. Till slut, en kylig morgon, spikade jag wellpapplister över hela fönsterbågen. Talgoxarna satt i träden runt omkring och hänskrattade.

AJA, KOM IGEN nu era små jäklar, tänkte jag och gick in. Och det var mycket tillfredsställande att se dem försöka klara av den nya situationen. De kom naturligtvis genast och satte sig på listerna. Och nu skulle det hackas alltså. Men det var tji. Några småhåll fick de upp, men antingen blev de torra i halsen eller också smakade pappen illa, för längre kom de inte. De svor och anfäktade sig, spottade ur mungipan och tog nya tag, men

kom inte igenom. Slutligen drog de sig tillbaka med låtsad nuchalans. Vi avvaktade deras nästa anfall.

DET KOM mycket riktigt fram på eftermiddagen: då hade de kraftigaste i varje gäng samlat sig till en stöttrupp som med förbittrad energi dök ned på fönstret. När de var som bäst i farten lät det som tjugo metronomer. Men även denna stöttrupp måste ge sig, den tunnades ut mer och mer, och efter några dagar var det tydligt att vi hade segrat. De sista anfallarna fick nöja sig med demonstrationer, promenader av och på fönsterblecket och föraktfulla visslingar. Slutligen erkände de sig slagna och återgick till fågelbordet, där de störst fyllde. Det rädde emellertid en spänd stämning mellan oss ända fram till jul.

MEN NU HAR DE funnit ett nytt matställe. Det är sophögen, där snön har smält undan rätt bra och där de river och slits om skräpet precis som de berömda sparvarna i Röda rummet. En av

dem, jag tycker att jag känner igen honom som ledaren för den ovannämnda stöttruppen, har utbildad en egen taktik när det gäller att få vara i fred med någon särskild läckerbit. De andra tar sin bit i näbben och flyger bort och gömmer sig i en buske, men denne går helt lugnt in i en konservburk (en sådan där avlång soppburk). Där sitter han som en hund i en hundkoja och bara kårkar på. Genom denna manöver hinner han äta dubbelt så mycket som de andra och behöver dessutom inte använda så mycket muskelkraft. Man måste beundra hans uppfinningsrikedom, men frågan är väl om han inte lurar sig själv i längden. Han blir bara fetare och fetare och får ingen träning varken i flykt eller vaksamhet. Om min teori är riktig så kommer han att falla offer för antingen vällevnad eller rovfåglar med tiden: en läxa för den som tror sig vara slug och ställa det bra för sig.

Rätt takttaggen kan naturen lära oss så mycket.

